

När jag sökte mig fram i källorna på jakt efter morfars mor Kerstins anor lärde jag mig att **fosterbarnet** från Sveg var ett bland flera. Se berättelsen om "**Kerstin**" på www.anhalten.se. I följande berättas om två barn i Rätans socken. **Per** som lämnades som fosterbarn och **Nanna** som kom som ett. Innan jag börjar med vad som tog sin början runt årsskiftet 1840 redovisas det som framgår av tabellerna i Axel Grindes "*Släkter i Rätan 1695 – 1900*".

<u>Tabell 351.</u>		
Torparen Sunvis Pehrsson, Rätansbyn 4.		se tab. 219.
f. 1805 7/3	d. 1895 8/4	
g. 1830 15/8 med Märta Olofsdotter, Hamsjön		se tab. 213.
f. 1800 4/9	d. 1880 11/1	
Barn.		
Anna	f. 1830 24/10	d. 1853 13/2
Olof	f. 1833 26/5	g. 1859 13/6
Pehr	f. 1835 2/6	
Nils	f. 1840 26/8	g. 1868 9/2
x. Pehr, utfl. t. Hudiksvall 1840, såsom fosterson till Handl. Erik Morin.		og. se tab. 502. Pehr, se nedan. x. se tab. 566.

Per flyttade redan några dagar efter att han fyllt fyra år. Flitens lampa lyste kanske svagt för grusiga ögon när Axel Grinde gjorde sin notering. Fosterfaderns namn är Eric **Norin**.

426 <u>Tabell 915.</u>		
Arrendator Sven Svensson, Klaxåsen 2.		
f. 1865 24/7	d. 1897 28/12	se tab. 494.
g. 1892 18/4 i Klövsjö m. Märta Jonasdotter		dotter t. Bond Jonas Olofsson
f. 1866 26/11	d. 1941 14/11	Kvarnsjö 2. f. 1831. och h. h. Nanny Olsdotter fr. Stockh.
Barn.		
Jonas	f. 1891 11/7	d. 1955
Sven	f. 1892 23/9	d. 1917 14/7
Karl Anton	f. 1893 28/12	g. 1915 8/5
Ema Karolina	f. 1894 15/12	g.
Anna Maria	f. 1896 17/2	d. 1906 20/10
Olof Frithiof	f. 1897 30/10	gift till Bjärme i Näs socken. og.

Första gången jag noterar **Nanna** i tabellerna är det som svärmor till min farfars mors lillebror. Hon saknas däremot i nedanstående tabell.

<u>Tabell 340.</u>		
Bonden Olof Nilsson, Digerberget 2		se tab. 193.
f. 1789 8/5	d. 1857 26/12	
g. 1827 14/4 med Annika Olsdotter		utfl. t. Kvarnsjö Klövsjö.
f. 1803 4/1		

Nanna Carolina anländer enligt husförhörslängden till Digerberget 1840. Exakt när framgår inte, hon lämnade Stockholm tredjedag jul 1839. Jag kan inte se att Olof och Annika fått några biologiska barn. Enligt Axel Grindes "*Folket i Lillstugan - Rätan*" säljer de mot födoråd skattehemmandet Digerberget 2 den 8 oktober 1853. Köpare är deras dräng Olof Jönsson. I avtalshandlingen registrerad vid Bergs Tingslag nämns inga efterlevande barn. I husförhörslängden noteras däremot att de förlorat sitt första fosterbarn Johanna som elvaåring i juli 1839.

Jag delar en uppsättning gener med **Per** eftersom båda hans föräldrars anor tillsammans sammanfaller i någon omfattning med alla mina far- och morföräldrars. Jag har ännu inte hittat någon dokumentation som redovisar och/eller förklarar varför just Per vid just denna tidpunkt gavs upp. Anna äldst i barnaskaran är tio år när lillebror reser mot kusten. Hon dör ogift inte fyllda 23 år. Hans två år äldre bror Olof är enligt Axel Grindes *"Släkter i Rätan 1695 – 1900"* känd som "Skallfyn" och är faktor till yrket. Gissningsvis var han en anställd arbetsledare i något av de skogsbolag som var verksamma i socknen vid tiden. **Pers** lillebror Nils föds året efter att han fått ett nytt hem. Nils blir bonden som även anges vara kronofjärdingsman. Enligt släktforskaren Hans Högman var fjärdingsmannasyslan en förtroendepost. Innehavaren utsågs av befolkningen i socken för en tid av tre år åtgången. Valet skulle godkännas av dåtidens länsstyrelse. Det var skattebönderna som hade att finansiera syslan. Det var sockenstämman som utsåg fjärdingsmannen som i regel fick sin lön i natura. Fjärdingsmannen saknade vanligen polisutbildning och hade inte någon rätt att självständig utöva verksamhet i polisärenden. Hans åliggande var mer att ombesörja verkställighetsåtgärder samt att rapportera till länsmannen eller kronofogden. **Pers** bröder stannade med andra ord i socknen och hade uppenbarligen både ambitionen och förmågan att axla ansvarsuppgifter.

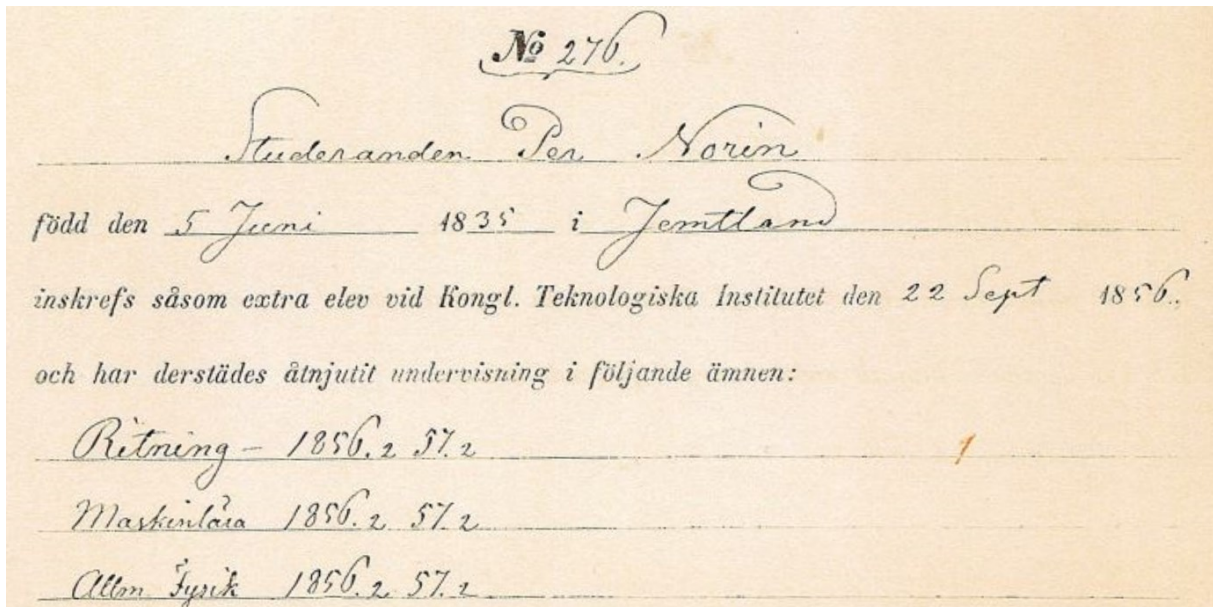
Pers fosterfar är Johan **Eric Norin** född den 18 november 1814 i Hudiksvall. I den husförhörslängd där **Per** noteras vid ankomsten antecknas **Eric** vara handelsbokhållare. **Eric**s föräldrar är lagmannen och häradshövdingen i Norra Hälsingland, sedermera i Finspångs läns domsaga, Paul Gustaf Norin (1780 - 1849) och Catharina Elisabeth Frisk (1782 - 1858). Släkten Norin finns utredd och publicerad i Karl A K:son Leijonhufvuds Ny svensk släktbok (Sthlm 1906), s 279 - 283.

Eric Norin är inte gift när han första gången noteras som **Pers** fosterfar. Under 1842 flyttar han från Hudiksvall vart framgår inte. **Per** flyttar samma år till Stora Yxhult i Tjällmo socken i Östergötland. Två år innan har **Eric**s föräldrar flyttat dit från Hudiksvall. Det ser ut som om ansvaret för **Pers** fostrande övergått till "farföräldrarna" då hans blott 21 år äldre fosterfar verkar fortsätta längre västerut. **Eric** gifter sig den 3 november 1841 med Anna Kristina Nilsson från Hassle socken i vad som idag är Mariestads kommun i Västergötland. Om det är nu och här som han inleder studierna till veterinär är inte utforskat. Längre fram i livet blir han länsveterinär och bosatt i Nyköping. Han och hustrun återvänder till trakterna öst om Vänern 1889 när de bosätter sig i Norrkvarn i Lyrestads socken. **Eric** går där ur tiden tre år efter sin hustru den 24 februari 1901. Då har han även hunnit med att efter avslutat veterinäruppdrag vara mejeriföreståndare i Nyköping.



Efter fem år på Stora Yxhult hos "farfar och farmor" lämnar **Per** år 1847 Nyköping, staden där "farfar" föddes. Jag hittar **Per** tillsammans med **Eric** och hans familj Nyköping. Han är noterad som fosterson med efternamnet Sundvisson. Av noteringar i husförhörslängderna framåt framgår att **Per** får fem "halvsyskon" mellan 1849 och 1860. Fyra av dem når vuxen ålder. År 1850 finns en svårtydd anteckning som kan tolkas som att **Per** börjar en skolutbildning i Nyköping eller på annan ort. Han finns inte med i utflyttningslängden för året så kanske ett läroverk i någon närliggande stad. Femtonåringen som "försvann" återvänder 1861 till fosterfamiljen i Nyköping. Det antecknas i husförhörslängden att han "saknar ledighetsbetyg sedan 1854". Betyget kallas även hinderlöshetsbevis. Prästen anser tydligen att Per vid återvändandet inte kan bevisa sig vara ogift och i övrigt ledig för äktenskap. För mig är anteckningen ett bevis på att **Per** befunnit sig på annan ort mellan 1855 och 1861. Prästen antecknar även hans yrke, civilingenjör.

Civilingenjör blev examenstitel för alla högskoleutbildade ingenjörer från 1915. Inte aktuellt för **Per**. Ingenjörer med utbildning fanns dock långt innan den formella titeln instiftades. Ingenjörsutbildningar fick en tydligare teoretisk prägel med introduktionen av de tekniska högskolorna; Teknologiska institutet (som blev KTH) 1827 och Chalmerska slöjdskolan 1829. Vid slutet av 1800-talet fanns drygt 2 000 ingenjörer med högskoleutbildning i Sverige. Det fanns vid tiden för **Pers** bortavaro även tekniska elementarskolor som utbildade ingenjörer. Jag kan inte finna att Per studerat på Chalmers. Om **Per** fått en "gymnasieutbildning" till ingenjör är inte utforskat. Från 1842 till 1868 utbildades det så kallade civilingenjörer på Högre artilleriläroverket Marieberg, föregångaren till Försvarshögskolan. **Per** kan inte återfinnas bland de som utexaminerats. Ett spår av hans tekniska studier finns dock.



Av ovan framgår att Per studerade tre ämnen en termin på Teknologiska institutet. Som extra elev var det inte möjligt att examineras som ingenjör från institutet. Kanske var det här det lilla extra att komplettera en examen från ett läroverk i Stockholm med.

4	Bergman Sv. Gabriel	1837	Aug.	14	Carlskög: Monk	—	Professionist
5	Norin Henning	1830	Juli	2	Linköping	Civil Ingeniör	Skattmästare
6	Sjernerstam Adolaf. Fredrik	1833	Oct.	11	Stockholm	Student	Teater Direct.
7	Norin Per	1835	Juni	5	Jemtland	—	—
8	Ernestson Ulrik. Fredrik	1837	April	7	Nora	Student	Architekt

Per var en bland de få som noteras som studerande. De flesta hade ett yrke och fick betala för utbildningen. **Per** var en bland få som anges erhålla den gratis. Anledningen till detta är inte utforskat. Av det betyg som gavs var hans uppförande hedrande och hans flit utmärkt. Om han vid ankomsten till Nyköping presenterades som civilingenjör för prästen eller om det var den sistnämnde som ansåg att han var det får vi nog aldrig veta. Vad han försörjde sig som fram till 1867 visar sig längre fram i berättelsen. Inför den 6 juni 1867 ser prästen inte längre något hinder för att han ska kunna gifta sig. Innan dagen framför prästen har han vistats några månader i Göteborg för som det verkar säkerställa en anställning.

Hans tillkommande är **Hulda** Mathilda Elisabeth Leatz född i Nyköping den 27 april 1835. En kvinna med intressanta anor visar det sig.

Huldas föräldrar är enligt kyrkböckerna i Nyköping båda födda i Stockholm och avlidna i Nyköping. **Gustaf** Johan Leatz föds den 19 mars 1803 och Matilda Charlotta Bergner den 24 april 1806. Lantmätaren Gustaf får inte se sin dotter vid altaret eftersom han avlider i lungshot nyss fyllda 55 år.

Jag kan inte verifiera det som i några källor antyds att **Gustafs** far är Gustaf Johan Staël von Holstein. I januari 1802 förlorar generaladjutanten Gustaf sitt enda i släktrönikor nämnda barn Sofia Ulrika Hedvig 27 månader gammal. Mor är grevinnan Ebba Ulrika Lovisa Antoinetta Dohna hovfröken hos prinsessan Sofia Albertina syster till Gustaf III och Karl XIII. Det finns mycket att läsa och lära om prinsessans liv i Stockholm. För denna berättelse noteras särskilt att frimurarna vid hennes födelse firade med att i Stockholm inrätta ett barnhus till hennes ära.

Hulda har fyra syskon där brodern **Axel** Arvid (1838 – 1915) är den som med en militär karriär lämnar ett visst avtryck i svensk historia. Av www.gotlandsforsvarshistoria.se framgår att han börjar med en studentexamen i Uppsala och fortsätter fram till 1863 med att stiga i graderna. Från furir vid Södermanlands regemente till löjtnant vid Gotlands nationalbeväring. **Axel** fick 1863 tillstånd av den svenska regeringen att få inträda i den amerikanska unionsarmén. Den 10 april anländer han till New York för att den 8 december i Washington inmönstra som sekondlöjtnant. Han börjar sin militära bana i 5th New York Volunteer Infantry company D. Som premiärlöjtnant krossades hans ena axel vid strider den 2 juni 1864 i staten Virginia. Han tillfångatogs och fick tillbringa tid i ett fångläger innan han utväxlades den 22 augusti. Efter vård fortsatte hans tjänst i brigadgeneral Winthrops stab med start i januari 1865. Han började som adjutant och brigadinspektör samt verkade senare även som stabschef. **Axel** deltog i flera slag bland annat det i Appomatox och vid sydstatsgeneralen Lees kapitulation. Den 21 augusti 1865 begär han och får avsked då avancerad till överstelöjtnant. Tillbaka i Sverige belönas han av kung Carl XV med guldmedaljen tapperhet i fält. Han återinträder i tjänst vid Gotlands nationalbeväring och får där avsked som major i september 1891.

Per och **Hulda** gifter sig i Nyköping den 6 juni 1867. **Per** finns noterad som inflyttad till Göteborg redan i april 1867. Den 18 oktober finns han återinflyttad tillsammans med sin gravida hustru. Förstfödd är sonen Erik Gustaf som ser dagens ljus den 25 april 1868. Om hans vidare liv har jag inte mycket mer att berätta än att han emigrerar till USA den 2 februari 1887. Efter sonen föds två döttrar.

Den 18 november 1869 föds **Agda** Mathilda. Familjen är då bosatt på Pusterviksgatan cirka 150 meter fågelvägen från Järntorget. Agda gifter sig i Göteborg fyra dagar före julafton 1905 med änklingen Gustaf Fredrik Siegbahn från Ronneby. Notiser om förlovningen och vigseln publiceras i flera tidningar däribland Östersunds Posten. Hon blir nu styvmor till 10-åriga Gösta och 8-åriga Ebba. Agda flyttar till Blekinge den 5 februari 1906. Hon får inga egna barn och skiljer sig från metodisten, blivande grosshandlaren och danske vicekonsuln. Skilsmässan registreras den första maj 1907. En månad senare är hon på väg hem

HURU UPPSTÅ NYA FÖRNAMN I VÅRA DAGAR? 127

av de två trevliga almanacksnamnen *Sju-sovare* och *Ahasverus*.

Med dylika namn ha vi redan kommit nära den gräns, där namnen bli alldeles omöjliga att tyda för den, som icke invigts i föräldrarnas hemliga rådslag. Därförutan är det nämligen icke gärna möjligt att utpekulera, att *Eggon Sellif* (Lundgren) skall vara »eg ron (och ett) säll(t) lif!»; att *Helmilit*, som träffas i samma på kuriösa förnamn (t. ex. de i det föregående nämnda Mildhog och Elam) så rika familj, skall betyda »hel(a) (min) lit»; att *Item* representerar I. T. E(kström) — jämför familjenamnen *Avander* av A. V. Ander(sson) och *Beäff* av B. F. (Olsson) — o. s. v. Emellertid vågar jag gå ännu ett steg på gissningarnas stråt, i det jag tyder en del skenbart obegripliga namn såsom s. k. palindromer, d. v. s. bakfram-läsningar. Liksom bevisligen familjenamnen *Krikortz*, *Leatz* och *Nosslin*, på så sätt bildats av *Strokirk*, *Staël* och Nilsson eller liksom det i Bygdeå förekommande ortnamnet *Matsneke* uppstått av familjenamnet Ekenstam, så ha vi ett säkert exempel på



till Göteborg för att återta sitt tidigare liv och/eller inleda en ny spännande fortsättning. Jag lånar texter från Göteborgs Posten och nyhetsajten Hela Hisingen för att illustrera **Agdas** privilegierade frihet och fritid innan giftermålet. Bilderna nedan kommer från Göteborgs stadsmuseum.



*”Konstföreningen håller vinterfest på Börsen den 2 mars 1895. Detta årliga evenemang var balsäsongens höjdpunkt för Göteborgssocieteten. Göteborgs Aftonblads utförliga referat den 4 mars 1895 lyckades nämna representanter för nästan hela den göteborgska eliten – inte minst alla unga fruar och giftasmogna döttrar som ställde upp i blomstertablåerna. Fru Fullerton-Carnegie var orkidé och fröknarna Sigrid Röhss och Beatrice Keiller var rosor. En fröken **Agda** Norin var tistel.”*

I mitten av 1870-talet startades utvecklingen av Arendal på Hisingen till en badort. Delar av området som blev populärt låg på mark som avsöndrats från bonden Johan Olssons gård. Både förmögna göteborgare och sommargäster älskade att ta ångbåten dit för att njuta av miljön vid havet. Nedan till vänster sitter **Agda** 1898 eller 1899 på ångbåtsbryggan och väntar på att få åka. Nedan till höger från samma tid syns hon i mitten bland vänner utanför Johan Olssons bondgård. Utkläddning är upp- enbarligen fortfarande ett populärt nöje. **Agda** roade sig även i Jämtland. År 1896 redovisas hon i en tidningsnotis som en gäst bland flera på Duveds hotell. Påföljande år är hon aktiv i göteborgska gymnastikföreningen Sköldmön. År 1900 är hon enligt en göteborgstidning engagerad i styrelsen för Folkdansens vänner.

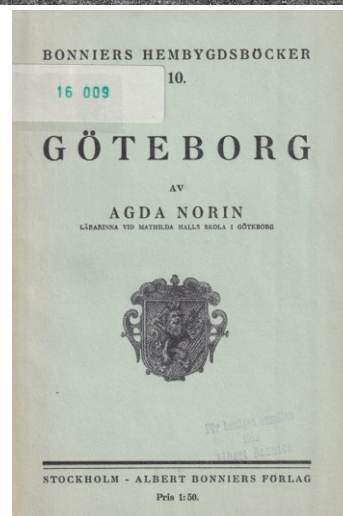


År 1910 är **Agda** verksam som lärare vid Mathilda Halls skola i Göteborg. En flickskola där varje skoldag började med morgonbön. Detta år skickas hon till Belgien och Nederländerna för att *"under minst 6 veckor idka pedagogiska och geografiska studier"*. När och var hon fått sin grundutbildning är inte utforskat. Enligt en tidningsnotis kan hon vara anställd på skolan redan 1897.

Agda är fortfarande en del av kollegiet på Mathilda Halls skola 1913. På den korniga bilden syns hon som nummer två från vänster i raden längst fram. Hon engagerar sig i göteborgskretsen av Fredrika Bremer förbundet. Det finns anteckningar från 1917 där hon anges vara sekreterare. År 1934 fungerar hon som revisor i Fredrika Bremerförbundets sjukvårdskommittés vilka bedrev arbetsförmedling över hela Sverige under åren 1892 till 1953. När hon arbetar som lärarinna hittar jag exempel på att hon även gjorde översättningar och skrev egna texter. Läroboken om Göteborg trycktes 1926. Häftet består av 64 sidor med några illustrationer och foton samt fem kartor. Hennes anvisningar från juli 1925 börjar med: *"Det förutsättes, att barnen före bokens begagnande genom planritning av skolrummet och skolans närmaste omgivning inlärt väderstrecken och användande av karta samt inhämtat de enklaste geografiska begreppen."* Kan det vara så att studierna utomlands kvalificerade henne för uppdraget att lära ut grunderna i Göteborgs historia?



I Göteborgs museums årstryck för 1939 listas hon bland de som lämnat gåvor till den historiska avdelningen. En blodpropp i hjärnan ändrar den kulturintresserade lärarinnans liv den 3 maj 1947. Sista registrerade bostadsadress för **Agda** är Föreningsgatan 32.



Lillasyster Sofia **Elisabeth** känd som Lizzie kommer till världen den 25 maj 1871. Hon gifter sig den 23 maj 1911 med maskiningenjören **Axel** Emil Lundberg (1868 – 1959) från Lundby församling i Göteborg. Före giftermålet hittar jag ingen information om henne förutom att hon anges arbeta som ritbiträde. Sex veckor efter vigseln flyttar de till gemensamt boende i centrala Göteborg. Den 11 mars 1913 föds Carl Gösta. Vid midsommar 1914 anmäls att familjen flyttar till Luleå. Numera maskindirektören med fru och son landar den 15 juli. **Axel** är en utbildad man. Han uppges ha en examen från Chalmers tekniska läroanstalt 1887 därefter elev vid Statens Järnvägars reparationsverkstad i Göteborg 1887 – 1888. Under 1888 även ritare vid Göteborgs mekaniska verkstad och Motala mekaniska verkstad. Från slutet av 1888 till 1893 uppges han vara lokomotiveldare, extra ritare och ordinarie ritare samt till slut maskinspektör vid Statens Järnvägar. Efter studier vid Polytechnicum i Zürich 1900 blir han maskiningenjör 1903. Han är besiktningssman för passagerarfartyg i Jämtlands län 1904. Innan 1905 års utgång förefaller det som att han på uppdrag av Järnvägsstyrelsen färdigställt utarbetandet av en handbok för lokomotivförare och eldare. **Axel** var maskindirektör hos Statens Järnvägar ända tills familjen återvände till Göteborg i juli 1932. Man och hustru flyttar ännu en gång nu inom staden. Sonen flyttar med om än inte till samma adress. **Elisabeth** drabbas av blindtarmsinflammation och avlider den 24 januari 1940. Axel överlever hustrun med 19 år och slutar



sitt liv på ett vilohem i centrala Stockholm. Sonen gifter sig med Disa från Uddevalla och återfinns på Lidingö när en son föds 1947. Om **Per** och **Huldas** son Erik Gustaf i USA inte fått barn, barnbarn och så vidare kan det inte uteslutas att **Pers** gener inte förts vidare till en i våra dagars ung generation.

Vad hände då med **Per** och **Huldas** liv i Göteborg? Kort efter **Elisabeths** födelse drabbas **Hulda** av tuberkulos och avlider den 12 juni 1871. Bilden till höger finns på Göteborgs stadsmuseum och är ett så kallat daguerreotypi från 1853 föreställande **Hulda**. Bilden har museet förvärvat från dottern **Agdas** dödsbo 1947.



Att min käro man,
Ingeniör Per Norin,
född i Jemtland den 2 Juni 1835, efter
långvarig sjukdom stilla och fröfallt af-
sommade i Göteborg den 31 Decem-
ber 1891, tillkännagifves endast på detta sätt
deltagande släktingar och vänner.
Agda Norin,
född **Leatz,**
Kransar och blommor undanbedes.

Jerdäfstningen eger rum i kasettet å
Nya kyrkogården Onsdagen den 23 Dec. kl.
1,30, och torde de vänner, som med sin när-
varo vilja hedra hans minne, inlämnas sig der.

Barnen får sin moster som styvmor när **Per** i Uppsala domkyrka den 4 januari 1873 äktar **Agda Cecilia** Leatz. Paret flyttar samman i Göteborg. Det föds inga barn i äktenskapet. Den hemslöjdsintresserade **Agda Cecilia** avlider i en ålder av 77 år 1922. **Per** avlider i cancer före sin andra hustru den 21 december 1891. Dödsannonsen publiceras i några olika versioner i storstadspress och i landsortspress på platser där **Per** levde. Jag kan inte se att hans död annonserats i Jämtländsk press däremot finns en kort redaktionell notis i Jämtlandsposten från januari 1892. En kortare nekrolog i Stockholms Dagblad fyller en del av luckorna i kyrkbokföringen. Här finns faktafel men också information som leder fram till ytterligare källor att leta i. Innan jag fortsätter, bilden till höger är kanske ett porträtt av **Per**. Göteborgs stadsmuseum förvärvade fotot från dottern **Agdas** dödsbo 1947. Det saknas uppgift om vem det föreställer. Var det så självklart för **Agda** att det inte behövde noteras? Det kan för all del även vara hennes livs stora kärlek vi ser.



I nekrologen antyds att **Per** i Nyköping tar en avgångsexamen. Den fanns före vad som senare kom att kallas mognadsexamen och som i sin tur ersattes av den studentexamen som försvann 1968. Efter detta "*studerade han någon tid juridik i Uppsala*". Inte rätt val förmodar jag när det fortsätter med att han "*kastade sig snart in på den tekniska banan samt genomgick Tekniska institutet i Stockholm*". Nekrologen avslutas med: "*Efter att ha arbetat som ritare och ingenjör vid åtskilliga verkstäder, bland andra vid Nyköpings bruk 1865, övergick han till Göteborgs mekaniska verkstad, der han vid sin död innehade förste ingenjörsbefattningen.*"

Pers yrkesval ledde mig till att leta i "*Göteborgs adress- och industrikalendrar*" dåtidens motsvarighet till telefonkatalogen. Hans uppgivna yrkestitel och bostadsadress är:

- 1868 ritare, Pusterviksgatan 3A
- 1870 – 1871 civilingenjör, Pusterviksgatan 3A
- 1872 civilingenjör, Östra Hamngatan 5
- 1873 – 1877 civilingenjör, Masthuggsvägen/Pustervik 4B
- 1878 – 1880 civilingenjör, Pustervik, Masthuggsvägen 10
- 1881 – 1891 civilingenjör, Storgatan 2

Då som nu fanns ett allmänt intresse av taxeringsuppgifter. Både Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning och Göteborgs Posten publicerade dessa uppgifter för personer och företag med en årsinkomst/omsättning som vid tiden översteg 2 000 kronor. **Pers** årsinkomst ökade från 4 000 kronor 1873 till 8 000 1891. Med stöd av professorn i ekonomisk historia vid Stockholms universitet Rodney Edvinsson valutaomvandlare på <https://ekonomiskamuseet.se/rakna-ut-penningvardet/> innebär det att han i jämförelse med 2020 ökade sin årsinkomst från ca 225 000 till 510 000 kronor. **Per** går tidigt men han hann med annat än arbete. Jag noterar tre förtroendeuppdrag redovisade i kalendern.

- 1884 – 1886 är han ledamot i Tekniska samfundets nämnd, titulerad ingenjör.
- 1885 – 1891 är han ledamot i styrelsen för Chalmers tekniska läroanstalt, titulerad ingenjör.
- 1885 – 1891 är han sekreterare i styrelsen för Frimurare Barnhuset, titulerad ingenjör.

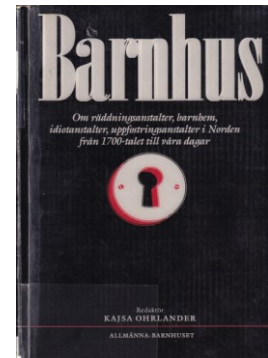
Tekniska Samfundet bildades 1882 så **Per** var med i ledningen nästan från start. När Göteborg förlorade sin betydelse som garnisonsstad diskuterades vilken roll den fortsatt skulle spela. Ändamålet med samfundet blev att väcka, underhålla och utveckla intresset för byggnadskonstens olika grenar när Göteborg behövde omvandlas och utvecklas till en handels och industristad av betydelse. Samfundet är fortsatt aktivt, läs mer på www.tekniskasamfundet.se/.

Den 5 november 1829 invigdes den Chalmerska Slöjdskolan. William Chalmers donerade hälften av sin förmögenhet till inrättandet av en "Industrie skole för fattige barn, som lärt sig läsa och skrifa". Medlen förvaltades av Frimurarebarnhusdirektionen. Från 1835 erhöll den statligt understöd. År 1882 infördes namnet Chalmers tekniska läroanstalt. 1914 ändrades namnet till Chalmers tekniska institut. 1937 uppnåddes full jämställdhet med Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm och namnet ändrades då till Chalmers tekniska högskola. Civilingenjör eller ej intog **Per** tidigt en ledande befattning i det som så småningom blir en högskola som examinerar civilingenjörer.

Sedan 1757 drev frimurarna i Göteborg ett barnhus – Prins Gustafs Barnhus – som var beläget vid Magasinsgatan. Efter en brand 1804 stod 1805 ett nytt färdigt vid Drottninggatan. Barnhusverksamheten upphörde 1831. Alla de 73 barnen utackorderades då ut på landet. Barnhuset blev därefter fastighetsägarens som fram till 1889 hyrde ut lokalerna till Göteborgs sparbank. En längre artikel om Frimurarehuset finns på https://sv.wikipedia.org/wiki/Frimurarehuset,_G%C3%B6teborg. Jag spekulerar i att **Pers** engagemang i barnhuset inte i första hand hade med hans erfarenheter från barn domen utan om dess koppling till Chalmers tekniska läroanstalt.

Jag kan inte låta bli att undra om han höll kontakten med familjen i Rätan och om han någon gång kom på besök. Han missade döttrarnas bröllop men jag misstänker att svärsonen **Axel** tidigt var känd för honom. Vem vet kanske var det **Axels** kännedom om sin svärfars bakgrund som gjorde att han under en tid sökte sig till Jämtland.

Jag delar inga gener med **Nanna** däremot med hennes tillkommande Jonas. Flera av deras barn gifte sig till Klaxåsen och Bryngelhögen. När hon anländer till Digerberget kommer hon närmast från Allmänna Barnhuset i Stockholm. Nanna var ett av flera stockholmsbarn som fick sin uppväxt på landsbygden. Vid 1800-talets slut bodde fler än 41 000 barn i fosterhem. Allmänna barnhuset hade sina föregångare i först ett orphanotropium byggt 1633 vid dagens Barnhusgatan i Stockholm. Frimurarbarnhuset grundades år 1753 och efter ytterligare tre år det så kallade Politibarnhuset. Olika motiv fanns för att inrätta husen. Kristet-humanitära, affärsmässiga samt befolkningspolitiska. Uppgifterna kommer från boken Barnhus där det står att: *”Dödligheten bland barnhusbarnen var förfärande hög och man fann det också för dyrt att inhysa barnen på institution. I Stockholm började man från barnhusen utackordera barn inom staden. Barnen skulle sedan vid olika tillfällen visas upp av fostermodrarna på själva barnhuset vid skönstringarna. Barnhuset skulle således kontrollera fostermodrarnas vård”*. Genom sammanslagningar skapades 1785 Stockholms Allmänna barnhus. Nu skulle barnen inte längre stanna kvar på barnhuset utan utackorderas på landet. Utackorderingsförfarandet *”blev det normala under barnhusets verksamhetstid fram till 1920-talet.”* I boken saknas det specifika beskrivningar om de villkor barnen levde under och vilka krav som ställdes på fosterföräldrarna vid den tid **Nanna** lämnade barnhuset. I **Nannas** tionde levnadsår kom fattigvårdsförordningen vilken ersatte 1642 års tiggareordning. Den kan i viss mån *”betraktas som en av de första barnalagarna”* och där anges bland annat *”barnens rätt till trygghet och skolgång”*.



Utän att ha utforskat det i detalj var det rimligtvis till prästen Olof och Annika återigen vänder sig för att få hjälp och stöd med ett fosterbarn från Stockholm. Varför paret inte tog ett fosterbarn från församlingen är svårt att veta. Det kanske är så att det redan vid första tillfället är prästens initiativ som styr dem till att hämta fosterbarn från Stockholm. Gustaf Wilhelm Zetterberg tillträdde komminister-tjänsten i Rätan den 1 maj 1828 och behöll uppdraget till sin tjänstledighet 1847. Den ursprungliga idén kom kanske inte från honom. Hans betydligt nyktrare yngre bror Nils Gustaf kan ha varit inspiratören. När **Nanna** kommer till världen är han biträdande komminister vid Serafimerlasarettet. Fram till den 1 april 1837 fungerar han som biträdande komminister och lärare på fri- och fattigskolan i Jacob och Johannes församling i Stockholm. Nils Gustaf var en omvitnat plikttrogen man som sent i livet själv tog ett fosterbarn, Ida från Hede.

Till höger barnhusets första uppgifter om **Nanna**. Hon föds den 31 juli 1833 och hennes mor anges vara **Anna Carolina Wiberg**. **Nanna** ympad mot smittkoppor placeras på barnhuset i månadskiftet april maj 1834 och erhåller ett årligt underhåll för omhändertagandet. Fram till placeringen tolkar jag det som att Nannas mor anlitat en kvinna med efternamnet Wikman på Saltmätagatan 15 att uppfostra **Nanna**. I augusti 1834 är hon tillbaka med sin mor och de bor tillsammans på flera adresser under det att det årliga underhållet succesivt sjunker. I juli 1839 tas **Nanna** återigen in på barnhuset efter att ha passerat adresserna: Nedre Grevgatan 19, Kvarngränd 2, Kvarngatan 7 på Ladugårdslandet och Timmermansgatan 43.

Notera anteckningarna i högerkanten som visar att någon regelbundet tagit **Nanna** till barnhuset så att ansvariga får möjlighet att bedöma om hon får vård och omsorg.

Antagne till underhåll.	Barnets namn, härkomst och Foster-föräldrar.	Årligt Underhåll.	Afsmötrande.
1833 31 Juli	Nanna Carolina f. d. 31 Juli 1833 s. 115552	59	1833 2 200-10-2 3 150-10-0 4 100-10-0 5 100-10-0 6 100-10-0 7 100-10-0 8 100-10-0 9 100-10-0 10 100-10-0
1834 Aug	Wid. Wikman Grevgatan 19	34	1834 1 100-10-0 2 100-10-0 3 100-10-0 4 100-10-0 5 100-10-0 6 100-10-0 7 100-10-0 8 100-10-0 9 100-10-0 10 100-10-0
1835 Juli	Wid. Wikman Kvarngatan 7	26	1835 1 100-10-0 2 100-10-0 3 100-10-0 4 100-10-0 5 100-10-0 6 100-10-0 7 100-10-0 8 100-10-0 9 100-10-0 10 100-10-0
1836 Juli	Wid. Wikman Ladugårdslandet	17	1836 1 100-10-0 2 100-10-0 3 100-10-0 4 100-10-0 5 100-10-0 6 100-10-0 7 100-10-0 8 100-10-0 9 100-10-0 10 100-10-0
1839 Juli	Wid. Wikman Timmermansgatan 43	10	1839 1 100-10-0 2 100-10-0 3 100-10-0 4 100-10-0 5 100-10-0 6 100-10-0 7 100-10-0 8 100-10-0 9 100-10-0 10 100-10-0

Efter fem månader på barnhuset bär det i väg till Rätans socken. **Nanna** ska nu uppfostras av Olof Nilsson och dennes hustru i Digerbergets Berg, Rätans socken, Jämtlands län, Härnösands stift. Fosterföräldrarna får för det fram till juli 1847 ett årligt arvode på cirka 6 500 kronor i 2020 års penningvärde. Har Nanna inte arbetat innan så är det nu dags som fyllda 14 år.

Det är långt mellan Stockholm och Rätan. Då det vid tiden saknades allmänna kommunikationer kan man undra hur en flicka på 6 och halvt år transporterades mitt i vintern. Mest troligt reste hon med så kallade sörkörare på väg hem efter försäljningsresor söderut. Sörkörare var bönder från södra och mellersta Norrland som vintertid bedrev forkörning söderut för att avyttra egna varor såsom skinn, skogsfågel och hantverk. Färderna gick främst till Bergslagen och Mälardalen. Oftast omtalade som "hämtare" av barn är forkörarna från Revsund och Ragunda vilka på väg hem inte sällan släppte av barn i de socknar de passerade. Sörkörare fanns även i Rätan. Axel Grinde redovisar i på sidan 78 i "Släkter i Rätan 1695 – 1900" de som mellan år 1842 och 1847 av länsstyrelsen erhållit pass för inköp och försäljning av varor utanför Jämtland. I januari 1847 får prästen Gustaf Wilhelm Zetterbergs son Jacob ett sådant för handel i Stockholm. Det var inte första gången gästgivaren Jacob fick ett pass till Stockholm. Han hade gjort årliga besök sedan 1843 och det är inte orimligt att anta att han rest till Stockholm innan 1843 och efter 1847. Jacob kanske var den som såg till att Olof och Annikas första fosterbarn anlände Digerberget. Jacob och hustrun Maria, som sammantaget och flera gånger om delar alla mina far- och morföräldrars anor, förlorade sitt förstfödda barn i februari 1848 och kanske hade även de funderingar på att foga ett fosterbarn till familjen.

Nanna gifter sig 1856, i sin fostermors hemsocken Klövsjö, med den två år äldre Jonas Jönsson från Kvarnsjö. Jonas delar alla mina far- och morföräldrars anor. De får tillsammans nio barn. Alla fortsätter sina liv i grannsocknarna Klövsjö och Rätan utom Karolina som väljer Nordamerika 1889.

Anna* Jonasdatter Född Kvarnsjö 1856-10-30 i Klövsjö (Z). Död Kvarnsjö 1903-07-04 i Klövsjö (Z). ►

Olof* Jonasson Född Kvarnsjö 1858-05-30 i Klövsjö (Z). Död Kvarnsjö 1932-10-03 i Klövsjö (Z). ►

Helena* Jonasdatter Född Kvarnsjö 1859-12-22 i Klövsjö (Z). Död Bryngelhögen 1950-01-06 i Rätan (Z). ►

Jonas* Jonasson Född Kvarnsjö 1861-09-22 i Klövsjö (Z). Död Västeråsen 1931-09-04 i Åsarne (Z). ►

Karolina* Jonasdatter Född Kvarnsjö 1863-03-06 i Klövsjö (Z). ►

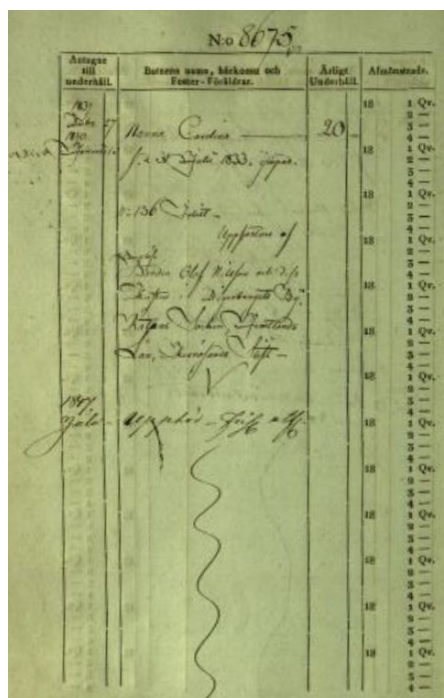
Märta* Jonasdatter Född Kvarnsjö 1866-11-26 i Klövsjö (Z). Död Nederhögen 1942-11-14 i Rätan (Z). ►

Juliana* Jonasdatter Född Kvarnsjö 1869-02-13 i Klövsjö (Z). Död Klaxåsen 1894-03-22 i Rätan (Z). ►

Karl Nikolaus Jonasson Född Kvarnsjö 1871-03-17 i Klövsjö (Z).

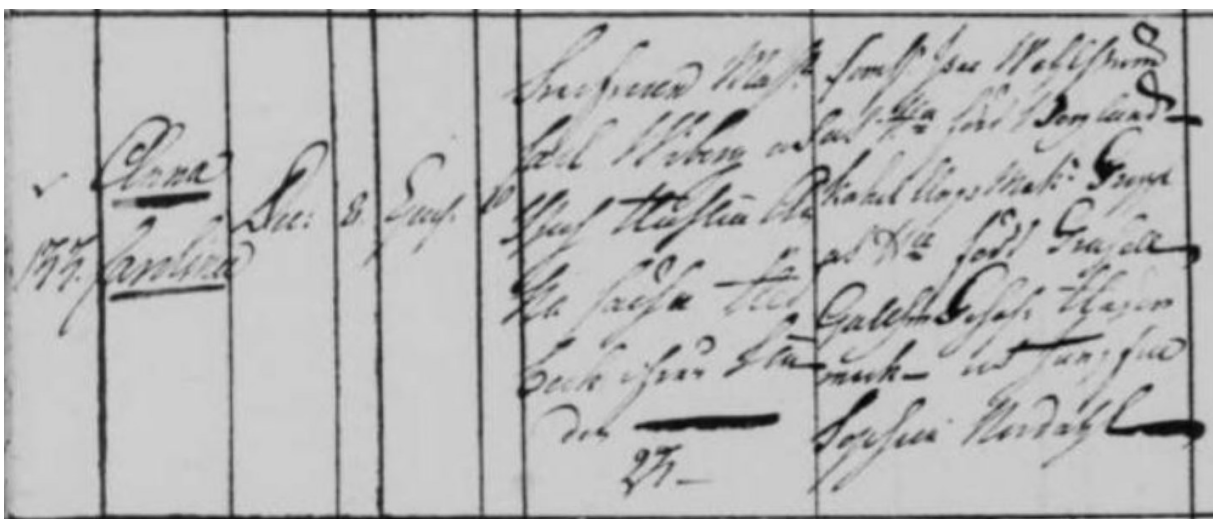
Ingeborg* Jonasdatter Född Kvarnsjö 1873-03-21 i Klövsjö (Z). Död Klaxåsen 1945-06-26 i Rätan (Z). ►

Vad som händer Karl Nikolaus har jag inte lyckats ta reda på. Nedan sammanfattas, med koppling till min närmaste släkt, något om livets fortsättning för fyra av **Nannas** döttrar och en sonson.



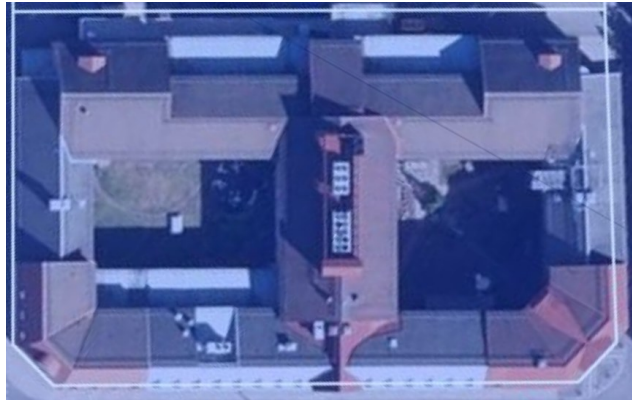
- Helena gifter sig 1895 med Halvar Halvarsson (1853 – 1907) född i Klaxåsen boende i Bryngelhögen. Det är Halvars andra äktenskap och Helena lämnas vid hans död att fostra barnen Emma och Harald från hans första äktenskap. Haralds yngste son Yngve gifter sig sedermera med en yngre syster till min farmor.
- Jonas får 1903 sonen Johan som emigrerar till Kanada 1928. Det gör han tillsammans med flera av min mormors syskon. Läs mer i berättelsen "Kanada" på www.anhalten.se. Johan och mormors syster Karin träffas några veckor innan hans frånfälle sommaren 1984. Mötet skedde hos den gemensamma reskamraten från Rätans socken Karin Klotz. Enligt en av mina kanadensiska tremänningar som deltog i mötet var det ett kärt tillfälle.
- Märta gifter sig 1892 med min farfars mors lillebror Sven Svensson i Klaxåsen. De får 1892 sonen Sven som innan han 1917 hastigt avlider i tarmvred får en dotter med min farfars äldre syster Gerda. Barnet Gunborg avlider i difteri endast fem år gammal.
- Juliana gifter sig 1892 med Göran Olofsson boende i Bryngelhögen. Göran är kusin med min farfars far. Paret får en dotter tillsammans. Juliana avlider när dottern är två år. Barnet Gerda Karolina är född med en funktionsvariation och lever som fosterdotter hos sin moster Helena fram till sin död sommaren 1911.
- Ingeborg efterträder sin syster Juliana och blir sammanboende med Göran Olofsson. De gifter sig aldrig men får 1899 sonen Jon Olof. Göran avlider kort efter sonens födelse och Ingeborg gifter sig 1903 med Erik Kristensson född i Klaxåsen. De får bland annat sonen Bror vilken förekommer i flera av mina berättelser på www.anhalten.se. I de framgår det att våra vägar korsas fler än en gång i släktväven.

När jag började jaga information om morfars mor Kerstins liv innan hon kom till Klaxåsen blev det intressant att läsa på om fosterbarnens historia och villkor. Det finns förhållandevis gott om information i litteraturen, avhandlingar, radioprogram och i varjehanda forum på nätet. För de som har tillgång till den sedan 1906 årligen utkommande hembygdsboken "Jämten" finns det intressanta artiklar i 1963 och 1987 års utgåvor. När jag sedan hittade de första dokumenten om **Nanna** och hennes mor **Anna Carolina** Wiberg så kunde jag inte låta bli att försöka att ta reda på mer om hennes anor. I följande redovisas vad jag funnit. Hon föds i Hedemora Dalarna den 8 december 1807. Far är snickar-



mästaren Carl Wiberg (1778 – 1822) född i Ulriksdal nuvarande Solna kommun. Mor är Anna Katarina Hedbäck (1786 – 1824) född i Hedemora. Jag vet inte när Carl etablerar sig i Hedemora men han gifter sig där samma år som **Anna Carolina** föds. Hon är förstfödd och 1810, 1811, 1813 och 1815 får hon i Hedemora i ordning två bröder och två systrar. År 1816 flyttar nästan hela familjen till Falun.

Sonen Carl David dör i Hedemora sex månader gammal 1812. Det finns uppgifter om att paret sammanlagt fått sex barn. Jag kan inte verifiera de uppgifterna. I Carls nekrolog från april 1822 uppges att han vid sin död har två söner och två döttrar. Bosatt i kvarteret Kardmakaren tar lungsoten hans liv. Nu känns efterforskningarna förunderligt nära. Jag har under mer än tio år från mitt arbetsrum haft utsikt över kvarteret där **Nannas** familj levde i nästan sex år.



Carl begravs i Falun och knappt tre månader senare återvänder änkan med tre döttrar och en son till Hedemora. Här avlider hon två år senare i lungsot. **Anna Carolinas** morfar

Per var bygmästare och avled under hennes tid i Falun. Hennes mormor är av smedsläkt från Stjärnsund lever och jag gissar att hon stöttar de unga och föräldralösa barnen. När **Nannas** mormors mor Kristina Kling avlider 1843 har hennes barnbarn redan ställt kosan söderut. Jag hittar Carl Gustaf i Tranhalsen Adolf Fredriks församling i Stockholm 1829. Från 1831 till 1837 finns han i Svea artilleriregementes kyrkböcker. Efter det tappar jag spåret efter honom. Johanna Fredrika gifter sig 1843 till efternamnet Lindell i Sankt Nicolai församling Stockholm. Jag vet inte när och vara Maria Christina gifter sig med Nils Gustaf Söderberg från Ludgo socken i Södermanland. Den 15 juli 1857 blir hon i alla fall mamma till Jenny Maria Lovisa som döps i Spånga församling den 22 juli 1855.

Nannas mor tar en omväg till Stockholm. År 1825 flyttar **Anna Carolina** till Västerås. Här stannar hon tills jag hittar henne i kvarteret Norrbro i Klara församling 1831. I husförhörslängden är hon noterad som piga bland andra pigor. I husförhörslängden för kvarteret Hvalfisker i Hedvig Eleonora församling antecknas hon 1833 leva tillsammans med två döttrar. Christina Carolina född 1830 och Anna Carolina (**Nanna**) född 1833. Enligt Hedvig Eleonora kyrkoarkiv födelse- och dopböcker så föds en Christina Carolina av okända föräldrar den 12/1 1830 i kvarteret Lindormen. Modern antecknas vara 33 år. Sinsemellan orimliga uppgifter ger felaktigt **Nanna** en storasyster. Mer troligt är att hennes mor även är en fostermor. År 1836 är Christina Carolina med efternamnet Wiberg antecknad som fosterdotter till boktryckaren Adam Hellberg och hans hustru Sofia Samueldotter. Förutom fosterdottern finns två biologiska barn i familjen Lovisa Catharina född 1834 och Fredric Robert född 1836.

Anna Carolina lever i Hedvig Eleonora församling fram till sista juli 1845. Under den tiden föds den 14 april 1835 **Nannas** lillebror Carl Robert. Mer om honom längre fram.

Under perioden augusti 1845 till 1871 lever **Anna Carolina** i kvarteret Cepheus i Storkyrkoförsamlingen. Från nätet har jag hämtat följande beskrivning av platsen: *"Cepheus är ett av Gamla stans största och äldsta kvarter sydost om Stortorget. Stadsdelen med sina trånga bakgårdar, dit solen aldrig kom, dåliga sanitära förhållanden och trångboddhet gjorde att man på 1800-talet ansåg att Gamla stan var 'en kvarleva av medeltidens barbariska byggnadssätt'. Stadsdelen var mycket förslummad och kring 1800-talets mitt trängdes cirka 13 000 människor i förfallna kvarter. På 1840-talet lades de första regleringsplaner för Gamla stan fram, samtliga krävde en total rivning av bebyggelsen, med undantag för de stadskvarter väster om Stora Nygatan, som hade reglerats med stora rätvinkliga stadskvarter efter den 'stora våldelden' år 1625."* Här finns hon under 26 år från och till registrerad tillsammans med **Nannas** lillebror och två fosterdöttrar. Jag kommer fram till att Anna Carolina under sitt liv fått två biologiska barn och varit fostermor till minst tre flickor. Den första fosterdottern Christina Carolina tappar jag spåret efter 1867. Jag har svaga indikationer att hon emigrerat till Nordamerika. Fanny Cecilia noteras född av okända föräldrar i Storkyrkoförsamlingen 1859. Hon använder Viberg som efternamn när hon 1900 gifter sig i Öregrund. På samma plats går hon ur tiden 1941. För

Katrina Amalia Roos finns föräldrarna angivna när hon föds i Storkyrkoförsamlingen 1837. Hon gifter sig i december 1871 i Uppsala med en kopparslagare Elfvin från Hudiksvall. Hon får fyra barn innan livet ändas 1892. Jag är rätt säker på att det är till Katrina Amalias närhet som Anna Carolina tänkt sig när hon tagit ut flyttbevis till Uppsala domkyrkoförsamling. I inflyttningsboken anges den 10 februari 1871. Tiden i staden blir mycket kort då hon avlider vid ankomsten och begravs i Uppsala fem dagar senare.

Den 14 april 1835 får **Nanna** en lillebror. Om det är ett hel- eller halvsyskon är obekant. Vad jag vet så finns det inga fotografier av **Nanna**. Bilden till höger visar den före detta fängelsedirektören Carl Robert Wiberg på hans 70-årsdag. Han utbildar sig först till bokhållare och som tjuugoåring är han tillsammans med sin mor antecknad att vara dopvittne när hans kusin Jenny Maria Lovisa döps. **Anna Carolina** tituleras jungfru vid 48 års ålder vilket indikerar att hon är utan partner. Bland övriga närvarande noteras moster Johanna Fredrika. De tre systerarna är samlade. Känner Carl Robert till att han har en syster? Det och orsaken till att **Nanna** valdes bort från familjen Wiberg får jag mest troligt aldrig veta. Var **Anna Carolina** ensam om beslutet? Var det så "enkelt" att hon efter ett tag som ensamförsörjare endast maktade med att dra försorg om ett barn och valde det yngsta en man. Jag kan inte undvika att spekulera om Anna Carolinas senare engagemang i fosterdöttrar var en kompensation för "förlusten" av **Nanna**.



Om min nyfiket någon gång kräver att få stillas så finns det en hel del efterlevande att fråga. För tillfället nöjer jag mig med att berätta om Carl Robert som verkar ha brukat sina ekonomiskaper i kombination med ingenjörsarbete fram till sin första anställning inom fångvården 1860. Han startar sin karriär på kronohäktet i Norrtälje vilket öppnade nybyggt 1859. År 1862 tillträder han som bevakningsbefälhavare vid Straff- och arbetsfängelset på Norrmalm i Stockholm. Enligt folkräkningen 1880 anges han som fängelsedirektör i Göteborg. Han kom till stadens straffängelse 1867. I mars 1883 lämnar Carl Robert med familj Göteborg för Stockholm. Enligt folkräkningen 1890 tituleras han där direktör bosatt å Barnhuset 17 i Adolf Fredriks församling. Han har 1883 återvänt till fängelset på Norrmalm. När Sveriges befolkningen återigen räknas 1900 uppges han vara fängelsedirektör fortfarande bosatt i Adolf Fredriks församling. Titeln var kanske korrekt men hans tjänst var indragen sedan 1890. Carl Robert avlider, bosatt i närheten av det som då var korsningen Nybrogatan och Valhallavägen, den 26 september 1905.

Carl Robert gifte sig i Göteborg och där föddes alla hans fyra barn, Helenas, Märtas, Julianas och Ingeborgs kusiner. Jag börjar med barnens mor, Anthony Magdalena Robertson Rydeberg född i Göteborgs garnisonsförsamling den 4 juli 1846. Hennes far är Olof Anton Arcadius Rydeberg en byggmästare född i Anderslövs socken i sydligaste Skåne. Mor kommer från Stockholm och heter Matilda Charlotta Burman. Efternamnet har hon efter sin fosterfar Abraham Johan Burman kamrer i riksbanken och ritlärare. Anthony Magdalena har sitt andra efternamn efter Matilda Charlottas tredje man David Robertsson en fabrikör i Göteborg med rötterna på de brittiska öarna. Hon överlever Carl Robert med nästan fem år och avlider bosatt på Birkagatan i Matteus församling. Livets gång för kusinerna till de jämtländska systerarna varierar. Utan att redovisa dem i den ordning de föds så sammanfattar jag syskonen enligt följande.

Sonen **Tuve** föds som nummer två i januari 1876 och avlider i april 1878.

Sonen **Gunnar** Olof föds sist av syskonen och följande om honom är hämtat från Svensk Juristtidnings arkiv: "... avlade mogenhetsexamen i Stockholm 1899 samt juris utr. kandidatexamen i Uppsala 1906. Efter tingstjänstgöring grundade han 1909 egen advokatrörelse i Borås. 1913 - 34 var han rådman i Skövde. Han var ledamot av Sveriges advokatsamfund 1910 - 13 och från 1935". **Gunnar** avlider i Skövde den 18 juli 1950. Strax innan medverkar han som krigsdomare i den sista krigsrätten på F6 i Karlsborg i mars 1949. Före domarsysslan var han bland annat verksam som auditor vid Göta trängkår.



I Sverige biträder auditörer de militära chefer som har rätt att ta beslut i disciplinära ärenden samt ersättningsärenden. Inför beslut om vissa disciplinpåföljder och åtalsanmälan skall förbandschefen inhämta yttrande från en auditor. Auditören anses medansvarig i beslut som denne tillstyrker. Därutöver har auditören tillsynsuppgifter samt rådgivande funktioner inom den militära rättsvården. Hans Högman (www.hhogman.se) skriver följande om krigsdomare: "Från 1914 skulle regementsrätten i fredstid bestå av två militära och två civila ledamöter. De civila var auditören och krigsdomaren, vilka båda utnämndes av kungen. De militära ledamöterna hade ofta högre tjänstegrad, men det kunde variera beroende på mål, och de utsågs likaså av kungen. Som åklagare fungerade normalt sett krigsfiskalen, men Justitiekanslern kunde utse en särskild åklagare i vissa mål. Regementskrigsrätterna följde samma förfarande som i allmänna underrätter. Verkställigheten kunde fortfarande åligga regementschefen, i synnerhet om det var fråga om disciplinmål som rymning, fylleri, ohörsamhet, oskicklighet i tjänsten, etc. År 1949 avskaffades regementskrigsrätterna i fredstid." Till sist lite släktkuriosa, **Gunnar** får, månader innan sin död, till svärson äldre brodern till majoren och hästhoppningskommentatorn Anders Gernandt.

Karin föds som nummer tre den 26 mars 1878. Hur hon kommer in på skådespelarbanan har jag inte forskat i. Jag noterar att hon har mindre roller hos resande teatersällskap och på Stora teatern i Göteborg. I några av uppsättningarna finns samma person i ledande manliga huvudroller. Hon verkar ha gett upp sin egen karriär den 11 juni 1905 i Stockholm när hon gifter sig med Olof Theodor (Tore) Svennberg född i Stockholm 28 februari. Jag hittar ingen bild på **Karin** men desto fler på Tore. Förklaringen finns i hans biografi kopierad från Wikipedia i januari 2022. "Svennberg, som först var smedsgesäll, scendebuterade på Ladugårdslandsteatern i Stockholm 1877. Han var från 1878 till 1891 engagerad vid olika turnerande teatersällskap, ledde tillsammans med Julia Håkansson egna turnéer och var från tid till annan engagerad av Albert Ranft. På Svenska Teatern spelade han i flera av Strindbergs dramer såsom Göran Persson i Gustav Vasa och huvudrollen i Erik XIV 1899, advokaten i Ett drömspel 1907 och Edgar i Dödsdansen 1919. Han tolkade även många Ibsenroller: Helmer i Ett dockhem 1889, Hjalmar Ekdahl i Hedda Gabler 1891 och Borkman i John Gabriel Borkman 1897. År 1920 övergick Svennberg till Dramaten där han sedermera blev chef från 1922 till 1928. Han lyckades attrahera publiken genom att satsa på klassiker och utländska nyheter. Svennberg medverkade även i filmer och spelade sin sista filmroll som 82-åring 1940 i Stål"



Paret var gifta livet ut och fick två söner och en dotter. Tore går ur tiden 1941 och Karin följer efter nio år senare då bosatt på Vegagatan i Stockholm.

Förstlingen kommer till världen den 7 juni 1874. Hon döps till **Olga Matilda**. Hon är den kusin som det finns flest bilder av. Bilden nedan är från den 28 juli 1896 då hon, på ön Blå Jungfrun i Kalmar-sund, gifter sig med Verner von Heidenstam. Det krävs ingen avancerad forskning för att få information om författaren, akademiledamoten och nobelpristagarens liv och verk. Den tid han delar med



Olga har det skrivits en del om: "Fröding, Hallström, Engström, Mörner m fl var med vid hans bröllop med **Olga** Wiberg en julikväll 1896 på ön Blå jungfrun i Kalmarsund. Gästerna var skrudade i antika togor" och "Det hem som makarna H mot slutet av decenniet redde sig i Djursholm, blev en kulturell mötesplats. Vänkretsen inneslöt också målare och skulptörer." samt "1903 hade H upplöst sitt andra äktenskap och ingått ett nytt med den sjuttonåriga Greta Sjöberg."¹

"Innan äktenskapet med Emilia <Uggla> slutligen upplöstes 1893 hann Heidenstam bedra henne med ytterligare två kvinnor. Den ena av dem, 19-åriga **Olga** Wiberg, skulle bli hans hustru i andra äktenskapet." och "Tre år senare stod bröllopet, och den märkliga vigseln blev ett tydligt exempel på hur Heidenstam aktivt uppmuntrade publiciteten kring sin person. Någon sedvanlig ceremoni inför släkt och vänner var det inte fråga om, och bruden tycks ha spelat en närmast betydelselös roll." samt "Äktenskapet med **Olga** varade i sex år och verkar ha varit tämligen lyckligt."²

"Sommar och – en ny affär, med 19-åriga **Olga** Mathilda Wiberg (1874 – 1951), född i Göteborg. Han hade bott ensam ute i Sandhamn och varit granne till familjen Wiberg, där fadern var fängelsedirektör. Heidenstam och **Olga** lyckades smyga sig till hemliga möten under sommaren och när Heidenstam flyttade tillbaka till Stockholm på hösten fortsatte de förhållandet, mer eller mindre öppet. I oktober blev Heidenstams skilsmässa med Emilia <Uggla> klar, men utåt till vänner gjorde han klart att ett nytt äktenskap inte kunde komma på fråga p.g.a. hans ekonomi var alltför ansträngd. Heidenstam och **Olga** gav sig ofta ut på resor och i hans andra diktsamling *Dikter* handlar flera av dikterna om henne. Inför arbetet med *Karolinerna* åker Heidenstam iväg på en lång studieresa våren 1896 med **Olga** och ett förkläde, till Italien och sedan till Bender i Osmanska riket och därifrån till Poltava, Moskva och Sankt Petersburg. Efter hemkomsten var Heidenstam fortfarande ovillig att gifta sig med **Olga**, han påstod sig vara tvungen att gardera sig inför en framtida skilsmässa som skulle kunna kosta honom minst 20 000 kronor. Men han fick pengar sig tillskänkt och – därmed fanns inte längre hinder för äktenskap. Bröllopet blev ett av de mest omtalade på sin tid, vigda på ön Blå Jungfrun i Kalmarsund i närvaro av konstnärsvänner som Fröding, Engström m.fl. Under åren därefter levde

¹ C G Verner Heidenstam, von, urn:sbl:12779, Svenskt biografiskt lexikon (art av Staffan Björck), hämtad 2022-01-19

² <https://populärhistoria.se/kultur/litteratur/forfattare/superkandisen-heidenstam>

Heidenstam och **Olga** på olika slott och herresäten runt om i Sverige. I juli 1899 köpte han <en> pampig villa i italiensk still i Djursholm utanför Stockholm (nuvarande Björkebergavägen). Där levde de ett par år fram till 1901 när något hände mellan de två som gjorde Heidenstam sårad och hämndlysten. Förmodligen ansåg sig Heidenstam vara bedragen av sin hustru och de två separerade. På våren 1902 levde Heidenstam ensam i sin villa. I april 1903 skildes de.”³

”Sin egen dubbla position som konvenansbrytare utan att vara revolutionär manifesterades inför offentligheten i hans och **Olgas** bröllop på Blå Jungfrun. Sommaren 1893 hade Heidenstam lämnat sin dåvarande hustru Emilia i deras hem i Olshammar och bosatt sig i Sandhamn. Heidenstam som genom hela sitt liv var besatt av mycket unga flickor, höll där igång en hemlig kärleksförbindelse med den artonåriga **Olga** Wiberg. Han hade hyrt en våning bredvid hennes familj. På dagarna utbytte han artigheter med föräldrarna, på nätterna smög sig **Olga** förklädd över till Heidenstams säng – enligt hans utsago ’en galant bragd’. Till Levertin skriver han uppspelt att ’ett så dristigt kärleksäventyr’ har Sandhamn aldrig varit med om. Att det inte gick att hålla hemligt i längden säger sig själv. På hösten skiljer han sig och inleder ett fritt förhållande, mestadels på resande fot, med **Olga**. Först tre år senare beslutar han sig för att gifta sig med henne. Från Norge skriver han till Levertin att man väl någon gång ska göra det som är rätt och att han vill våga allt för den som offrat allt. Att **Olgas** situation var socialt ytterst utsatt är sannolikt, men Heidenstam är inte djärvare än att han för säkerhets skull bestämmer att äktenskapet ska kunna annulleras med 24 timmars uppsägningstid, utan någon klagan. För som han påpekar för Levertin tror han inte att äktenskapet ska hålla, men tycker därför att det är bäst att slå till innan den friska doften helt flytt sin kos: ’Jag är så olyckligt bunden vid det unga och friska och vackra utan skrynklor och ålder!’

Bröllopet på Blå Jungfrun organiserades som en manifestation av artistens förakt för det borgerliga. Till Edvard Alkman skriver han när planerna tar form att ’[...] vi [kunna] ej alldeles motstå frestelsen att drifva litet med Sveriges fem hundra tusen käringar. Däreför vilja vi ordna akten efter vårt lynne och i strid med deras.’ Den ensamma klippön i Kalmarsund, med tradition av att vara djävulens tillhåll, invaderades av författare och målare. Föreställningen var noggrant regisserad, – ’inga icke-konstnärer’ bjuds och man hade t.o.m. under Heidenstams vakande öga tryckt en liten tidning i tjugofem exemplar med namnet Evoi Evoi (menadernas, backanternas rop under sin dionysiska extas). Där diktades till exempel visan hur ’Hei von Verdenstam med sin pilgrimsstav och hund ’Azor’ kommer till Sverige [...] det gamla, kristna Sverige, /där nu jag går och slår. /Där bussade jag rackan/ uppå den svenska brackan, / den gamla, gamla brackan/den gamla jubelbrackan/med punschlöf i sitt hår.’”⁴

³ <https://zenzafacta.wordpress.com/2018/01/04/kvinnokarlen-verner-von-heidenstam-del-2-3-kvinnorna-i-hans-tidiga-liv/>

⁴ ”vi äro stora kräk” – nya uppgifter om Heidenstams angrepp på Fröding 1896. Särtryck ur Samlaren årgång 124, 2003

Evoi—Evoi.

Bröllofstidning utgifven af Albert Engström.

Denna högt aktade tidning, ön Jungfruns mest spridda, trycktes i endast tjugufem exemplar af Iduns Tryckeri Aktiebolag i symbolismens femte år, enligt borgerlig räkning året 1896.

TILL BRUDEN.

I namn af hafvet, det oändligt vida,
jag bjuder dig välkommen till min sida,
ty stormar jagat samman våra öden
och skola följa dina steg till döden.

Ditt hem blir huset, hvilket's fönster lyser
från skäret ensligt öfver skum och vågor,
men där, då du vid slocknad brasa fryser,
en plötslig vindstöt tänder nya lågor.

Hans Alienus.

Heidenstam bodde och arbetade i villan under drygt fyra år. Trivseln var god till en början, men societetslivet med "de rysliga stockholmskalasen" och Nils Linders "pedantiska och barbariska kritik" komplicerade tillvaron. Olga Wiberg, som stod brud på klippön Blå Jungfrun 1896, ledsnade på skaldens "tråkighet och tankspriddhet och hans evinnerliga landsbygdsfunderingar och reste slutligen själf utomlands och fordrade bestämdt att slippa alla Vättersuddar och i stället få äktenskapet upphäfdt".⁵ Skilsmässa uttogs och efter att ha övervägt ett år såldes villan i september 1902.

Texten ovan är kopierad från artikeln "Övralidsbiblioteket" av Allan Ranius⁵.

Efter skilsmässan från Verner gifter **Olga** om sig med den danske löjtnanten **Vilhelm** Carl Sofus Johannes Christensen. Vigseln sker den 21 oktober 1906 i Hedvig Eleonora kyrka i Stockholm. Till skillnad från hennes första vigsel verkar hennes syster Karin inte ha medverkat som bröllopsvittne.

Porträttet av **Olga** är enligt uppgift mål- at 1900 av Oscar Björck. **Vilhelm** är född i den då danska staden Rensborg den 13 mars 1862. I oktober 1864 efter ett förlorat krig har staden bytt namn till Rendsburg och ligger sedan dess i Tyskland. År 1865 återfinns han och hans föräldrar samt tre yngre syskon i Köpenhamn. Efter detta tappar jag spåret efter honom. Att forska på distans i danska arkiv är minst sagt motigt.

Den 7 oktober 1907 föds i Fredensborg Danmark Ulla Tony Margrethe, parets enda gemensamma barn. Familjen bor i Danmark mest troligt i Köpenhamnsområdet fram till i november 1918. Nu bär det av till Skövde där de stannar i minst två år. Familjen noteras för näst sista gången i Skövdes obefintlighetsbok i november 1920. Jag hittar ingen förklaring till varför de som hyresgäster spenderat tid här. Det kan vara så enkelt att de får stöd och hjälp av Olgas yngre bror. Han står angiven som fadder/dopvittne när systerdottern döps. När jag åter får upp spåret efter **Olga** och **Vilhelm** hittar jag dem i Frankrike.



⁵ Publicerad i Biblis 58, Kvartalstidskrift för bokvänner, sommaren 2012.



Jag inbillar mig att **Olgas** kusiner vid tiden särskilt hade uppskattat att få lägga upp fötterna en stund och njuta av lite värmeledning i sina stugor. Hiss finns än i denna dag inte i vare sig Klaxåsen eller Bryngelhögen.

I oktober och november 1921 samt i november 1922 annonserar paret flitigt i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet om sin hotellrörelse på den franska Rivieran. Med mina brister i det franska språket är det svårt för mig att ta reda på vad som ändade deras verksamhet.

I mars 1932 boende på Jylland i Hadsten annonserar hon ut sig som husföreståndarinna.



Åtgärden indikerar att hon är änka. Jag har ingen information om att någon lämplig man nappade på erbjudandet. Åtta år senare är Olga enligt en notering i 1940 års folkräkning angiven vara änka och bosatt "vid klostret i Köpenhamn". Olga genomlever världskrigets ockupation och vedermödor och bor i maj 1946 åter i Köpenhamn. Är det kanske ett eller två barnbarn som hon vill hjälpa till arbete i Sverige? Annonsen är införd i Svenska Dagbladet den 20 maj 1946. I publika danska handlingar anges att **Olga** avlider den 13 maj 1951 i Lystrup, Uvelse, Slangerup i Fredriksborg amt på Själland. Den enda dödsannons jag finner i en svensk tidning är införd i Svenska Dagbladet den 18 maj 1951. Den mest omfattande nekrolog i en svensk tidning



hittar jag i Dagens Nyheter den 16 maj 1951. Den inriktar sig på bröllopet med Verner von Heidenstam och giftermålet med Vilhelm som hon bedrev hotellrörelse med i Menton. Jag tror att Olga avlider hos dottern Ulla. Hon är sedan 1931 gift med championodlaren Aage Charles Emil Olsen som har sin verksamhet Slangerup kommun. Aage avlider 1985 vid 98 års ålder. "Barnbarn" i dödsannonsen indikerar att det finns ett. I maj 1932 föds Allan Wiberg i Hellerups socken. Ett av närvarande dopvittnen är åter Olgas bror Gunnar. Allan är rimligtvis i och med det rätt person att undersöka vidare. Det är dock fortfarande svårt att forska i Danmark och tystnaden från de arkiv i Danmark jag ställt frågor till är fortsatt total.

Det är fascinerande vilka liv och släktskap som döljer sig i tabellerna i Axel Grindes *"Släkter i Rätan 1695 – 1900"*!

